

МОРЕЙРА КАМПУШ

Жозе Марія Морейра Кампуш (нар. 1914 р.) — визначний бразильський прозаїк-новеліст.

Юрист за освітою, знавець півночі Бразилії, Морейра Кампуш присвятив свою творчість простим людям рідного йому штату Сеара. Опублікував кілька збірок оповідань і етюдів: «Життя на полях», «Зачинені двері», «Голоси мертвого».

НІЧНЕ КУПАННЯ

Шовечора він повертається додому дуже пізно, бо хазяїн поспішає переобладнати крамничку до кінця місяця. Все тіло в їдкому вапні. Коли він чухає голову, шматочки штукатурки дряпають йому тім'я. Він підтягає тісні в поясі штани й стукає в двері. На підвіконні сидить ледачий кіт і зблискує на нього зеленими очима.

— Раймундо... Раймундо!

Жінка підводиться, загортаючись у простирadlo, взуває великі капці, й від того її ноги видаються ще стрункішими. Він пробирається вузьким проходом, згинаючись попід гамаками, в яких сплять хлоп'ята; найменше сидить унизу на горщику. Він умикає закіптюжену кухонну лампу, й діти в гамаках здригаються. Тоді бере шматок мила з ніші над брудним умивальником і краном, обмотаним полотняною стрічкою. В пляшці є ще трохи кашаси¹, він дивиться на неї проти тьмяного світла й нахильці п'є просто з шийки. Жінка виносить із кімнати брудний вогкий рушник, і він іде скупатися в ставку біля кладовища. Замикає двері й ховає ключ під черепичний карниз. Місяць м'яко освітлює вузьку піщану вулицю, де на стовпі сумно блимає ліхтар. Усюди тихо, тільки миршаві собаки пораються біля відер із сміттям та чийсь кіт, вигнувши спину, плигає через мур на кладовище. Цей високий білий мур тягнеться вздовж вулиці. Перелізти через мур можна далі — по той бік укритої цинком комори: там повно битої цегли й крислатиться стара акація. Спочатку він обережно переступає через могили та відкриті ями, скрадаючись поза високим старим надгробком, бо ніч місячна й з хатів на пагорбі все видно. Тут є два ставки: один ближче, другий далі. Він полюбляє цей, ближчий, вода в ньому майже чиста, до того ж одгороджена від стороннього ока будинком поховальної контори, яка доливає ставки із свого потужного водогону. Тут гробокопи мують лопи й заступи. Часом, опинившись без роботи, він і сам підробляв на кладовищі, допомагаючи панові Феліксу споруджувати надгробки, як, приміром, останнього разу, коли тесали з чорного мар-

¹ Горілка з соку цукрової тростини.

муру склеп для судді Акіну. Біля ставків удень вирує життя: жіноцтво поливає грядки, підсобники каменотесів беруть воду. Тут він і роздягається — за кам'яним виступом, і йде до води, затулившись долонями. Він би широко здивувався, якби йому сказали, що це наруга над небіжчиками.

— Чому?

Пробуючи ногою, чи холодна вода, він мимоволі шуляться й затуляється руками. Й хреститься перед тим, як повільно зануритись. Вода вихлюпується аж на цементову доріжку, зрошуючи траву на березі. Він плаває, й місяць кладе на воду й на білу стіну поховальної контори мереживну тіль високого кипариса. Від ближньої хатки линує бринькання шестиструнної гітари й уривчасті нерозбірливі слова.

Бруківкою їде якась машина. Він стоїть посеред ставка й дихає ніччю, вода сягає йому до пупа, він сякається, стріпаючи пальцями. Тоді згадує, як купив півкарафки кашаси в барі Мундіку, як потім намагався довести хазяїнові, в котрого працював, що картини в крамниці треба вішати не так. Хазяїн дратувався й червонів.

— Хай йому чорт!

Він довго плаває кругом ставу, нарешті вилазить з води. Намилувшись, крутиться під краном, якого сам зробив із шматка труби, щоб митись після купання. Вода летиться на спину й груди, піна збігає в траву. Він закручує кран і знову сякається, витираючись вогким рушником. Підійшовши до штанів, дістає з кишені поламаний гребінець і ще раз глибоко вдихає нічне повітря, щоб прочистити горлянку.

Виходячи з кладовища, він завжди ставить ногу на виступ старого склепу, що притулився до муру. Ключ під карнизом. Він знову згинається під сітками, лаштує й собі гамак.

— Чи не лишилося там якого шматка м'яса, Раймундо?

Найстарший хлопець ворухиться в гамаку. Раймунда озивається через прочинені в кімнату двері:

— Нема. Тільки трохи квасолі.

Він знову йде на кухню. Знаходить каструлю, борошно й бляшанку з маслом, готує собі вечерю. Шукає глечик і алюмінієвий кухоль. Цигарки відвологли у вогкій кишені сорочки. Він одчиняє двері і сідає на поріг, аби ще трохи подихати.

Від місяця навкруг аж біло. Брат отого Мундіку десь-то вже повернувся з гулянок. Ну, й нехай.

Миршаві собаки й досі обнюхують сміття в відрах.

З моря тягне свіжістю, й він вдихає солодке повітря на повні груди, намагаючись не згадувати неприємної розмови з хазяїном про ті картини. Під паском штанів ще лишилася грудочка штукатурки. Він докурює цигарку, плює додола, і в цю мить старий годинник на залізничній станції вибиває північ.